

ACADEMIA ROMÂNĂ

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

**TIPOLOGIA VASELOR CERAMICE ALE POPULAȚIEI LOCALE DIN DIN
ESTUL CÂMPIEI MUNTENIEI ÎNTRE SECOLELE IV - I î. Hr.**

Rezumat

Conducător științific:

Dr. Valeriu Sîrbu, C.Ș. I

Drd. Cernău Ioan-Valentin

București

2018

CUPRINS

Introducere.....	3
I. Metodologia de lucru.....	6
I.1. Definirea criteriilor utilizate în studiul tipologic.....	6
I.2. Elaborarea instrumentelor de lucru.....	27
I.3. Modalitatea efectivă de prelucrare a materialului ceramic.....	29
II. Prezentarea sintetică a siturilor incluse în studiu	31
III. Studiul tipologic al vaselor ceramice getice.....	40
IV. Analiza tipologică comparativă a inventarului ceramic provenit din aşezările Crăsanii de Jos- <i>Piscul Crăsanii</i> şi <i>Borduşani-Popină</i>	124
IV.1. Discuţii.....	127
V. Distribuţia formelor ceramice în aşezarea de la <i>Piscul Crăsanii</i>	130
VI. Ceramica getică utilizată în necropole.....	134
VI.1. Prezentarea generală a necropolelor.....	134
VI.2. Tipurile de vase ceramice descoperite în morminte.....	135
VI.2.1. Urne.....	135
VI.2.2. Capace.....	139
VI.2.3. Vase pentru ofrande.....	142
VI.3. Analiza comparativă a inventarului ceramic provenit din necropolele <i>Stelnica-Grădiştea Mare</i> şi <i>Zimnicea-Câmpul Morţilor</i>	148
VII. Studiul tipologic comparativ al inventarelor ceramice provenite din necropole şi din aşezări.....	154
VIII. Concluzii.....	157
IX. Varia.....	162
X.1. Lista abrevierilor.....	162
X.2. Bibliografie.....	163
Catalogul descoperirilor	
Planşe	

Lucrarea este compusă din două volume: primul volum conține textul propriu-zis (171 pagini), iar al doilea constă în Catalogul descoperirilor și ilustrație (298 pagini de text, 66 planșe).

Pe parcursul ultimului secol, cultura getică a suscitât interesul a numeroase generații de cercetători. Strădaniile lor de a înțelege evoluția acestor comunități nu ar fi fost posibile fără o analiză în detaliu a culturii materiale, în special a vaselor ceramice descoperite. Aceste eforturi au avut ca rezultat publicarea unui număr impresionat de lucrări și articole, unele cu tematică tipologică.

Deși actualmente, prin prisma analizei vaselor ceramice s-a creat o imagine destul de clară asupra civilizației geto-dacice, o serie de lacune au rămas, cauzate fie de cercetarea parțială a siturilor, fie de nepublicarea rezultatelor. Acestei din urmă probleme i se adresează lucrarea de față, al cărei scop constă aducerea în atenția cercetătorilor a rezultatelor studiului unui lot ceramic de mari dimensiuni, descoperit la Crăsanii de Jos-*Piscul Crăsanii*, așezare cercetată arheologic, cu întreruperi, de peste 100 de ani.

Așadar, în vederea îndeplinirii acestui scop au fost urmărite o serie de obiective specifice bine stabilite în metodologia de cercetare.

Unul dintre acestea a constat în realizarea unei analize tipologice a ceramicii getice din secolele IV – I î. Hr., din stațiunile aflate în zona estică a Câmpiei Române, adică din județele Călărași, Ialomița și Brăila. În analiză au intrat doar vasele ceramice locale, fără a include importurile sau alte obiecte modelate din ceramică, precum statuetele antropomorfe și zoomorfe, greutățile, fusaiiolele, jetoanele și șlefuitoarele.

Un alt obiectiv urmărit a fost inventarierea tehnologiilor și tehnicilor de modelare a vaselor getice. În vederea evidențierii unei imagini de ansamblu, descoperirile aparținând unor așezări au fost supuse unor analize statistice și comparative detaliate, precum analiza comparativă a tipurilor de vase getice din așezările de la *Piscul Crăsanii* și *Bordușani-Popină*, dar și din necropolele de la *Stelnica-Grădiștea Mare* și *Zimnicea-Câmpul Morților*.

De asemenea, a fost urmărită și distribuția formelor în cadrul așezării, în scopul identificării zonelor ce s-ar fi putut individualiza printr-o serie de trăsături specifice, la baza acestui model de analiză aflându-se criteriile cronologice și cel al distribuției spațiale.

Un capitol important este ocupat de metodologia utilizată în efectuarea analizei propriu-zise. Într-o primă etapă au fost definite, cât mai clar, criteriile folosite în studiul tipologic, precum: frecvența, forma, tehnica de modelare, compoziție pastă, tehnologia de ardere, arderea secundară, culoarea, tehnici de finisare și tratare a suprafețelor, tehnicile de

ornamentare, funcționalitatea, starea de conservare, dimensiunile, tipologia. Importanța criteriilor în cadrul analizei este variată, cu toate acestea analiza integrată a acestora a contribuit la obținerea tipologiei dorite.

Definirea criteriilor a fost urmată de o descriere sintetică a instrumentelor de lucru, aici fiind incluse fișele cumulative, fișele individuale, opisul în format fizic și digital, bazele de date digitale.

Tot în cadrul metodologiei a fost descrisă, pe scurt, modalitatea efectivă de prelucrare a materialului ceramic.

Următorul capitol, *Prezentarea sintetică a siturilor incluse în studiu*, cuprinde încadrarea geografică a arealului de interes, precum și o descriere succintă a celor 30 de așezări incluse în studiu.

Limitele arealului studiat coincid cu cele ale Câmpiei Bărăganului, fiind mărginit la sud și est de lunca Dunării, în nord de luncile Siretului și Buzăului, în vest de lunca Argeșului, de la confluența cu râul Dâmbovița și până la vărsare, apoi Dâmbovița, Pasărea, obârșia Mostiștei și Sarata.

În capitolul al treilea, dedicat studiului tipologic al vaselor ceramice getice, sunt definite categoriile de vase locale descoperite în arealul studiat. Definirea lor a fost efectuată utilizând aceleași criterii pentru fiecare categorie, fiind limitată însă de cantitatea de informații disponibile, precum și de raritate în unele cazuri. Tot la acest nivel a fost efectuată încadrarea tipologică pe tipuri și variante, acolo unde s-a considerat necesar.

Grupa A– vase utilizate la prepararea hranei, sub acțiunea focului, categorie în care a fost inclus borcanul.

Grupa B– vase de provizii, grupă în care au fost identificate șapte tipuri de vase: vasul bitronconic, vasul tronconic, chiupul și imitațiile locale după pithos, krater, hidrie și amfora locală.

Grupa C– vase destinate consumul hranei, grupă în care au fost încadrate cinci tipuri de vase: strachina, castronul, fructiera, unele cupe cu picior și imitațiile după lekane.

Grupa D– vase pentru stocarea, transportul și consumul de lichide, grupă ce cuprinde 11 tipuri de vase: căni, cănițe, cești, urcioare, vase cu tub, boluri, cu sau fără decor în relief, și imitațiile după recipiente grecești, precum: kantharos, lagynos, skyphos și rhyton.

Grupa E– recipiente utilizate pentru iluminat, anume ceștile-opaiț.

Grupa F– este reprezentată de obiectele din ceramică ce au rolul de a acoperi recipientele (capace).

Grupa G– recipiente folosite pentru strecurarea sau separarea unui produs de lichid – strecurătorile.

Grupa H - vasele miniaturale.

Grupa I– recipiente utilizate în metalurgie, creuzete.

Definirea categoriilor a fost efectuată atât în baza observațiilor efectuate pe fragmentele de vase getice descoperite la *Piscul Crăsani*, cât și în urma analizei materialelor publicate în lucrările monografice elaborate de către V. Sîrbu - *Grădiștea-Movila Crestată*, Sîrbu et alii pentru așezările din zona Căscioarele-Greaca-Prundu și și G. Trohani pentru așezarea de la *Bordușani-Popină*.

De asemenea, importantă s-a dovedit lucrarea de doctorat al lui Sebastian Matei, *Ceramica geto-dacică din nord-estul Munteniei (Sec. II a. Chr. – sec. I p. Chr.)*, pe care am putut-o consulta în vederea înțelegerii abordării tematicii tipologice.

Alături de materialele mai sus menționate au fost incluse în studiu vase getice provenite din mai multe situri din arealul propus, însă ponderea lor în lucrare a fost limitată de cantitatea de informații publicate.

În ceea ce privește contribuția personală, aceasta constă, în primul rând, în procesarea și studierea unui volum imens de material ceramic inedit, provenit din cercetarea arheologică de la *Piscul Crăsani*. Aceasta a condus la crearea unei baze de date ce cuprinde peste 40.000 de fragmente ceramice aflate în depozitele Muzeului Județean Ialomița, la care se adaugă alte 6.000 aflate în depozitele Institutului de Arheologie "V. Pârvan" București. În urma acestei analize au fost selectate 2109 fragmente determinabile, pentru 730 dintre acestea fiind alcătuite fișe individuale, iar 620 au fost selectate pentru inventariere și introducere în patrimoniul Muzeului Județean Ialomița.

În cadrul celui de al patrulea capitol, *Analiza tipologică comparativă a inventarului ceramic provenit din așezările Crăsanii de Jos-PisculCrăsani și Bordușani-Popină*, a fost efectuată o analiza tipologică comparativă a vaselor locale provenite din așezările menționate. Analiza a fost efectuată atât din punct de vedere tipologic, cât și tehnologic. În urma analizei comparative au fost remarcate o serie de trăsături specifice fiecăreia dintre cele două așezări.

Al cincilea capitol cuprinde o analiză a distribuției formelor ceramice în așezarea de la *Piscul Crăsani*.

Scopul principal al acesteia a constat în a identifica anumite particularități pentru fiecare zonă în parte, particularități ce ar putea marca o serie de activități diferite. Al doilea scop a fost stabilirea intensității locuirii de sec. IV-III î. Hr., precum și delimitarea acesteia în cadrul așezării.

Prima etapă a studiului a constituit-o delimitarea topografică a unor zone distincte, după cum urmează: zona platoului, promontoriul estic, promontoriul central promontoriul vestic și zona nord-vestică.

În urma analizei statistice a distribuției ceramicii locale în cele cinci suprafețe, cu unele excepții, am constatat o relativă uniformitate atât la nivelul tipurilor de vas descoperite, cât și al frecvenței acestora.

În capitolul al șaselea, *Ceramica getică utilizată în necropole*, au fost analizate vasele ceramice descoperite în necropolele de la Stelnica-Grădiștea Mare, respectiv Zimnicea-Câmpul Morților. Menționez că includerea în studiu a necropolei de la Zimnicea-Câmpul Morților, deși se află în afara arealului studiat, a fost efectuată din dorința de a oferi un element de comparație necropolei de la Stelnica-Grădiștea Mare.

Unitatea acestei analize comparative rezultă din corespondența cronologică dintre cele două necropole, dimensiunile apropiate, nivelul de publicare asemănător, numărul de vase analizate: 315 în cazul necropolei de la Stelnica și 363 pentru cea de la Zimnicea. Mai mult, dacă excludem mormintele de înhumăție, al căror inventar ceramic este foarte redus, constatăm că avem de a face cu un număr aproape egal de morminte: 214 pentru Stelnica și 210 pentru Zimnicea.

Astfel, studiul a fost efectuat separat pentru urne, capace și vase pentru ofrande, diferențele de rit dintre necropola birituală de la Stelnica-Grădiștea Mare și cea de incinerăție de la Zimnicea-Câmpul Morților aflându-se la baza acestei abordări.

În finalul acestui capitol a fost efectuată o analiză comparativă asupra tipurilor de vase utilizate în cele două necropole, precum și asupra unor aspecte tehnologice.

Al șaptelea capitol, *Studiul tipologic comparativ al inventarelor ceramice provenite din necropole și din așezări*, cuprinde studiul tipologic comparativ al inventarelor ceramice descoperite aici.

În mod ideal, o astfel de analiză ar trebui efectuată pe așezarea și necropola aferentă aceleiași comunități. Din păcate, în arealul de interes nu există înregistrată o astfel de situație;

mai mult, între cele două categorii de situri există o diferență cronologică majoră, perioadele în care se încadrează fiind marcate de o serie de modificări la nivelul inventarului ceramic.

Totuși, consider că efectuarea unei analize statistice comparative rămâne necesară, atât pentru confirmarea diferențelor deja cunoscute, cât și pentru evidențierea unor puncte comune între cele două categorii de situri.

Așa cum era de așteptat, analiza comparativă a relevat o serie de diferențe majore între cele două categorii de situri. Diferențele sunt motivate în primul rând de destinația distinctă a siturilor și, în unele cazuri, de decalarea cronologică a acestora.

Concluziile, respectiv capitolul al optulea, încheie primul volum, în cadrul acestuia sunt reluate sintetic concluziile din cadrul fiecărui capitol și sunt efectuate o serie de observații.

Examinarea trăsăturilor recipientelor ceramice a condus la evidențierea unor forme de vase ce se pot grupa cronologic, unele fiind specifice perioadei secolelor IV-III î. Hr., altele secolelor II-I î. Hr., în timp ce majoritatea regăsindu-se de-a lungul întregului interval de timp studiat.

Pentru secolele IV-III î. Hr., în ordinea frecvenței remarcându-se: borcanele, cămile, castroanele, vasele bitronconice, vasele tronconice, străchinile, ceștile și imitațiile după vase elenistice.

În perioada secolelor II-I î. Hr. au fost descoperite, cu predilecție, următoarele tipuri de vase: borcanul, fructiera, cana, vasul bitronconic, ceașca-opaiț, ceașca, vasul tronconic etc.

Ca referire generală la tehnicile de prelucrare a lutului, la nivelul de cercetare curent, se poate afirma că predomină ceramica locală modelată cu mâna, cu mențiunea că, începând cu sec. al II-lea î. Hr. tehnica modelării la roată a vaselor începe să ia avânt.

Aceeași uniformitate se poate observa și la nivelul decorului vaselor, atât pe formele specifice sec. IV-III î. Hr., cât și pe cele din sec. II-I î. Hr., decorul în relief, de obicei brăul alveolar fiind majoritar. De menționat aici rămâne faptul că, în cea de-a doua perioadă, vasele sunt mai puțin ornamentate sau chiar deloc.

La nivelul tehnicii de arderii vaselor s-a constatat utilizarea cu predilecție a arderii în prezența oxigenului, principala excepție constituind-o așezarea de la *Bordușani-Popină*, prin predominarea arderii reducătoare.

Necropolele incluse în studiu – *Stelnica-Grădiștea Mare* și *Zimnicea-Câmpul Morților* – prezintă, în general, aceleași tipuri de vase descoperite în așezări, cu diferențe semnificative la nivelul ocurenței acestora. Astfel, ca urne au fost folosite cu prioritate vasele

mari și medii, precum vasul bitronconic, vasul tronconic, borcanul și cana. Cu rol de capac au fost preferate vasele de dimensiuni medii, de cele mai multe ori, castroanele, iar amforele reprezentând unicul tip de vas folosit, atât ca urnă funerară sau capac, cât și ca vas pentru ofrande.

Cel de al doilea volum este format din catalogul descoperirilor și ilustrația lucrării. Catalogul descoperirilor cuprinde 790 de fișe ale unora dintre vasele studiate, acestea sunt descrise în detaliu, utilizând toate criteriile propuse în analiză.

Ilustrația include fotografiile și desenele profilelor a 752 vase ceramice studiate, majoritatea acestora inedite, ele provin din așezarea de la Piscul Crăsani. Acestea sunt însoțite de ilustrația aferentă, compusă din fotografiile și desenele profilelor de vase. În acest fel, datele pot fi consultate de cei interesați ori folosite ca element comparativ în vederea desfășurării unor studii similare.

De aceea, consider că publicarea acestora va aduce un plus de cunoaștere privitor la comunitățile getice din sud-estul României.

Bibliografie selectivă

- ALEXANDRESCU, A.D. *La nécropole gète de Zimnicea*, Dacia, NS, nr. XXIV, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1980, p. 19-126.
- ANDRIEȘESCU, I. *Piscu Crăsani. Descoperirile arheologice din vara anului 1923*, Academia Română. Memoriile Secțiunii Istorice, seria III-a, tom III, mem. I, Editura Cultura Națională, București, 1924.
- CONOVICI, N. (b) *Cupele cu decor în relief de la Crăsani și Copuzu*, SCIVA, 2, 1978, 165-183.
- CONOVICI, N., MATEI, Gh. (b) *Necropola getică de la Stelnică – Grădiștea Mare (jud. Ialomița) Raport general pentru anii 1987-1996*, în MCA (serie nouă), I, Editura Academia Române, 1999, p. 99-144.
- CRÎȘAN, I. H. *Ceramica daco-getică*, Editura Meridiane, București, 1968.
- DODD, A., MURFIN, D. *Dictionary of Ceramics. Third edition*. The Institute Of Materials, The University Press, Cambridge, 1994.
- MATEI, S. *Ceramica geto-dacică din nord-estul Munteniei (Sec. II a. Chr. – sec. I p. Chr.)*, Teză de doctorat susținută la Universitatea București, Facultatea de Istorie, 2010.
- OPREA, V. *Așezările getice de pe malul Borcei, sec. IV-III î. Hr.*, Disertație susținută la Universitatea „Spiru Haret” București, 2009.
- PÂRVAN, V. *Getica. O protoistorie a Daciei*, Academia Română, Memoriile Secțiunii Istorice, Seria III, Tom. III, Mem. 2, Cultura Națională, București, 1926.
- RENȚA, E.(a) *Așezarea getică de la Bucu-Pochină, județul Ialomița (sec. IV- II a. Chr.)*, Ialomița. Studii și comunicări de istorie, arheologie, etnografie, IV, Slobozia, 2003, p.137-184.
- SÎRBU, V. *Dava getică de la Grădiștea, Județul Brăila (I)*, Editura Istros, Brăila, 1996.
- SÎRBU, V. et alii – V. SÎRBU, P. DAMIAN, EM. ALEXANDRESCU, E. SAFTA, O. DAMIAN, S. PANDREA, AL. NICULESCU *Așezări din zona Căscioarele - Greaca - Prundu. Mileniile I î. Hr. - I d. Hr. (Observații asupra unor habitate de pe malurile Lacului Greaca)*, Biblioteca Istros 17, Editura Istros, Brăila, 1996.
- SÎRBU, V. *Arheologia funerară și sacrificiile: o terminologie unitară (dicționar, lexic, arborescență)/Funerary Archaeology and Sacrifices: an Unifying Terminology(dictionary, lexis, branching)*, Editura Istros, Brăila, 2003.
- TROHANI, G. *Locuirea getică din partea de nord a Popinei Bordușani (com. Bordușani, jud. Ialomița)*, vol. I – II, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2006.

